

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ.
Львів, Ринка ч. 10, II. пош.
Конт. почт. шата 143.322.
Адреса для телеграм:
— „Діло“, Львів. —
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рухоміца не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячний в крає 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голандії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 3 шв. фр., Чехо-
словацькій 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІН-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

З виборчих підеумнів.

Розписані з кінцем квітня ц. р. вибори до громадських рад у Східній Галичині переведено майже всюди і слід нам з них зробити підеумні на основі їх вислідів. У нинішній статті обмежуся до виборів у сільських громадах.

Не виходжу в те, які мотиви керували варшавським правительством, що по довгих літах комісарського безправ'я і безладдя рішилося комісарську самоволлю припинити і владу на місцях передати в руки виборчих самоврядних органів. Мотивом цього кроку могло бути побоювання, що далі безладдя в громадській господарці може спричинити небажані шкоди і для держави як матеріальні, так і моральні, які опісля буде тяжко на правити. Був би це мотив сутодержавного характеру. Могло бути і так, що притокою до цього кроку правительства маршалка Пілсудського були чисто партійні комбінації — дати нагоду його гвардії так званім санаторам — Зайонзівкам Направи Річечипосп. — вперше практично вишколити свої сили у малих виборчих маневрах, щоби недовзі бути готовим до рішучої битви при найближчих соймових виборах. Цей другий мотив, здається, більше правдоподібний.

Наше громадянство, а передовсім його політичні організації, поробили безпроблемно приготування до виборів. Провід дав Центральний Комітет Українського Нац. Дем. Об'єднання і рухливіші повітові уряди цієї партії, які без сумніву треба приписати львівну часті теперішніх виборчих успіхів. Селянство на загальне приготування доволі добре до виборчої кампанії і з засади саме її провадило, за винятком деяких гірських полес, де здавна царює темнота і байдужість, та частини Підгір'я і Покуття, колишньої домени радикалів, де їх місце заняли нині у великій мірі безпосередні пасадники — хлібоїди з під стягу, Даниловича і Стоянока.

Всюди пильнували передовсім виготовлення виборчих ліст і самого акту голосування. Великою перешкодою став сам виборчий закон, що цікавито не відповідає сучасним відносинам і є нині унікалом у культурному світі. Четвертина радних себто I. виборче коло у великій більшості наших сільських громад для нас з гори була страчена. Наказні війти і громадські писарі за малими винятками фальшували виборчі лісти, вписуючи там неуправнених, або свідомо пропуская управнених, але собі недогідних виборців. Передовсім пофальшували майже всюди I. виб. коло, де аніжались безправно з титулу урядового становища всякі державні поліцаї, дорогові стражиники, тимчасові учителі, очевидно польської народности. У великій мірі пофальшовано також IV. виб. коло, головню через те, що не вписано там наших жінок. Рекламачі часто-густо не відносили ніяких успіхів, а так само і внесені рекурси. Державні повітова адміністрація у багатьох повітах про око проявляла нібито об'єктивність, а на ділі нераз таваза наказним війтам і громадським писарям інструкції немов би після наказів Півніського зі

„Слова Польського“, не оглядаючи на інструкції своєї вищої влади. Всюди форитовано кольтоністів і осадників.

Висліди цієї „народової“ праці оказалися здебільша зовсім марні. Наші виборці — на загаль — здали з добрим успіхом іспит зі своєї національної свідомості і солідарности. Вибори випали у подавляючій більшості українських сільських громад у нашу користь і до громадських рад війшли наші свідомі люди, що керму громадської господарки переймуть у свої руки та положать кінець комісарським надужиттям.

На жаль, не всюди. Остане ще чимало наших сільських громад, де далі правитимуть ворожі на чинники і треба признати, нераз таки з нашої вини чи байдужности.

По селах Східної Галичини до виборів йшло наше населення самостійно. Виборчих компромісів з правила тут не було. В мішаних громадах до виборчої боротьби станули два табори під власними національними прапорами — табор український, що змагав до усунення теперішнього лиха в громаді і до виборення належного голосу українському елементу — і табор польський, скріплений часто місцевими польськими дрібними урядовцями, польським чи жидівським двором, польською поліцією і польськими кольтоністами, що змагав задержати теперішній стан і на будуче. Наш табор оказав велику моральну вартість і національну дисциплінованість та підніс дуже високо українську національну свідомість і відповідність серед наших мас супроти протиника, що мав в резерві державну адміністрацію. Теперішні вибори прочистили у великій мірі атмосферу українського села в Східній Галичині з деморалізуючих впливів і дух нашого села став більше чистий та більше відпорний, як було досі.

Жиди по селах з засади не йшли з нами. Число їх голосів не було велике, бо в наслідок війни і повоєнних економічних відносин та розвитку нашої кооперації загальна скількість жидів по селах значно зменшилася, а їх економічний вплив на селі сильно підупав. Наше село переживає чистку від жидівського елементу, який в багатьох свідоміших громадах зовсім зник, а в інших виказує постійну тенденцію до зменшення або і до загину. На селі пораз менше ґрунту для жидівського розросту. Нечисленні жидівські виборці або задержали нейтральність і до голосування не явилися, або йшли з польською стороною. До сільських громадських рад увійшли жиди тільки винятково і поодинокі, інакше як перед війною, коли жиди в неодиій громадській раді і в управі громади грали передову роль.

Під політичним оглядом побідили на селі елементи здорові, творчі, не руйнішчі, у свідоміших громадах прихильники нашої партії, а зрідка тут і там в деяких повітах, радикали старого покрою. Перепади комуністи і комунізуючі селяроби, о скільки де виступали, що є явищем рівнож дуже додатним. Наше галицьке село так, як і надніпрянське, показало світові свою від-

порність на всякі інтернаціоналістичні впливи.

Окрема згадка належить жіноцтву, що по раз перший мало нагоду виступити безпосередньо при виборах. Виборчий іспит нашого жіноцтва випав неповні вдоволяючо. За мала підготовка до політичного життя, природна жіноча недисциплінованість, брак об'єктивного розуміння політичних подій і політичної боротьби і до деякої міри економічна залежність спричинили те, що висліди виборів нераз були для нас не зовсім корисні. Без сумніву грав тут роль і психологічний підклад, що знаменується приповідкою „як світ світом, ще не було баби війтом“. Загал наших селян до політичного рівноуправлення (при теперішній ординації навіть упривілейовання жінок — жіночі виборчі повноважності у трьох перших виборчих колах!) жінок віднісся доволі скептично. Жіноцтво вносило нераз у виборчі ради — з правилами з особистих мотивів — замішання і на загаль не відіграло виднішої ролі. Було воно нераз тараном проти нас самих, бо проворні наказні війти і громадські писарі часто виманчували від жінок виборчі повноважності, які опісля ужито проти українських незалежних кандидатів. Двори виконували пресю на жінок і дівчат, що працюють у дворі, або є від нього економічно залежні і без труду диригували їх голосами в IV. виборчому колі, очевидно у польську національну користь. Не диво, що жінки тільки дуже винятково попадали у сільську громадську раду. Тут ще треба багато освідмлюючої праці і чисто національно-культурної і політично-організаційної, а тоді

треба сподіватися, що іспит нашого жіноцтва при сідуючих виборах випаде краще, як теперішній — майже недостаточний!

Повніші рядки пишу без жовчі на основі власних об'єктивних спостережень. Що дини маю селян з ріжних повітів — від Радехова по Закарпаття — що приїжджають у виборчих справах до тернопільського воєвідського уряду і перед тим бувають у мене. З матеріалу ними переданого, що обіймає ціле Опілля і Поділля, як і з власної безпосередньої виборчої практики зробив я цю характеристику виборів по сільських громадах, як подано П. вище. Підчеркую ще раз, що мимо численних виборчих надужиттів, загальні висліди виборів по селах є у великій більшості для нас корисні, а були би ще ліпші, коли би не було тертя в деяких громадах на тлі чисто особистих амбіцій поодиноких людей в громаді і створених ними клік, чого головною причиною буває за велике число мандатів.

Висліди виборів наразі мертві, бо майже в кожній громаді внесено протест і ради громадські не могли уконституватися. Осінню будуть порішені протести, а тоді приїде черга на обняття громадської господарки в руки вибраної зверхности. До цього треба наш загаль приготувати відповідним виданням громадського закону, а покликаний до цього є передовсім Центральний Комітет Українського Нац. Дем. Об'єднання.

Загальна виборча побіда по селах по нашої стороні і це дає нам великий капітал для наших дальших політичних потягнень.

Д-р Степан Баран.

Дівчата до французських шкіл!

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 20. липня 1927.

I.

Один з наших земляків, відомий як педагог і громадський діяч, рішився вислати з новим шкільним роком свою 15-літню донечку до середньої школи у Франції. Задля уладження тієї справи він обмінявся з Вашим кореспондентом уже кількома листами. З останнього листа який я одержав, хоч і ще не виступив головний уступ: він торкається питань не приватної, а публічної ваги. Щоб зрозуміти перше речення цього уступу, значаючу, що спершу кілька разів хотіло було разом вислати сюди свої донечки до шкіл — потім вони „далялися страшного далекістю і коштами...“ Далі читаємо в листі:

„Так як нині справи стоять лишався сам зі своїм паликом. Чи не добре було, коли би в найближчій часі помістив кореспонденцію про французьке шкільництво (в „Ділі“) і заохотив до висилки дітей? Можеб тоді в моголих панів в Парижі уліла б письменних інформацій за оплатою коштів. Можливо, що ще хтось аголоситься, бо тоді в товаристві лекше було б і мої дончі вилати. Бодей одна українка ще — а вже моя донча не почувалася би такою чужою.“

Щодо мене, то я радо годився би і на „приватну станцію“, якби знайшлася родина, щоб солідно заохотувалася дитиною. Не знаю, чи щось того не вийде.

Інтерв'ю, бо тут школа тісно зв'язана з інтернатом — творить цілість. Треба платити під увагу, що моя дочка має слабіше знання французької мови, отже буде чужа і на станції, а ще більше чужа і в школі. Як педагог знаю, що таке дитина є предметом насмішок, що її не більше дегримую. Також віднахлювання є важна справа, бо моя дочка потребує дуже солідного віднахлювання.

Наші дівчата шукають нових шкіл до освіти моголі і не можуть їх знайти. Тому я надіюсь, що по позамі Вашої кореспонденції в „Ділі“, а який Ви вказате на вагу зах.-європ. освіти для наших дівчат і коли буде позана адреса інформацій в Парижі — справа вишлюється щодо учасників. Свого часу (в Австрії) в Валленсдор було повно наших дівчат — що може статися і в Франції, лиш треба дорогу атерти. В кореспонденції особливу треба підкреслити вагу освіти для політичних цінностей, бо вони давніше виходили звідні — які не вможлимо (налібат дуаментів); тільки умова економічна, так, що світська молодь інтел. жінки є доброзичливими цінностями, бо жінки не можуть.

II.

Стільки в листі нашого громадянина.

У відповідь на нього ми хотіли дати докладніший допис про французьке шкільництво, його характер і його користь для нашої молоді. Однак допис такий мусіли розпростити в ряд розвідок — мусіли ота-

3 побуту на Радянській Україні.

VI.

Правописна конференція в Харкові.

Як я вже зазначав, основу до правописної дискусії подавав спеціальний підручник п. н. „Український правопис“ (проект). Числить він 121 сторін, а поділено його на 97 розділів. Видано його коштом Державного Видавництва України (ДВУ), розіслано як субстрат до дискусії, не тільки запрошеним членам конференції, але й науковим інституціям на Радянщині і поза її межами.

Справу підготовки цього підручника трактувало дуже серйозно. Ще в 1925 р. утворено при Наркомосі державну комісію і розділено поміж поодиноких членів працю. На чолі комісії ставув був ком. нар. освіти Шумський, а поміж її членами зустрічаємося також з прізвищем теперішнього керівника Наркомосу, Ол. Скрипника, так, що з тим же двома людьми зв'язана історія підготовки і вирішення правописного питання. Як тільки члени підготували роботу, зійшовся перший пленум у Харкові і радив над виготовленими рефератами від 11—21. листопада 1925 року. Головним впродовж і редактором проекту вибрано проф. Ол. Снявського, який зібрав увесь матеріал і поїхав до Києва, де мешкала більша частина членів комісії. Там на дванадцять засідань, відбухтих від 7—13. лютого 1926 р. реферував він свій еляборат. Щойно тоді скликано пленум другий, який від дня 5—8 квітня 1926 р. перевів чимало змін і остаточно усталив проект. Дискусії були уже завязті. Коли одна ухвала видалася проф. Снявському невдоволеною для української мови, він зрікся був далі редагувати проект правопису й лише після настірливих домагань комісії мусів далі редагувати (стр. 86.). Останній факт свідчить найкраще про те, що справу ведено дуже поважно. Комісія поклала собі за основу для впорядкування і упрощення правопису традицію і природу української мови (стр. 5.). Богатий зібраний матеріал в проекті давав змогу розглянутися у всіх можливих, навіть сумнівних випадках правопису.

Проект правопису уложено так точно, ясно і вміло, що з малими змінами можна було прийняти його в цілості. Його зміст був такий обильний, що наскільки конференція була би раділа тільки над десяти розділами денно, то старчило би матеріалу на повних десять днів... Між тим всупереч традиції висунуто на конференції справу введення латинки, яка забрала чимало часу в дискусії. „Латинщики“ фотографувалися спільно. Їх світлину поміщено у „Всесвіті“ ч. 23., а що під нею подані також прізвища, тому не арджу тайни, коли їх репродукуємо. Були ними д-р Василь Сімонович, П. Бузук, Евг. Тимченко, Липина-Мартиненко, Ярошенко, Чепіга, Йогансен, Ганцов, Висоцький, Наконечний, Сулима, Бузаховський, Дем'ячук і Волошин. Як зазначено під світлинкою, не було між фотографованими Пилипенка. Загальне число „латинщиків“ доходило до 15.

Я далі від того, щоб висловлюватися легковажно про „латинщиків“, тим більше, що поміж ними є такі визначні філологи, як д-р Сімонович, Евг. Тимченко і Ганцов. Останній належить до ряду молодших учених та в часі конференції виявив дуже значне філологічне формування і незвичайну ніжність в полеміці, так, що вибирався в дискусії на одні із перших місць. Одно можу хіба зазначити, що на радикальні зміни в правописі може собі дозволити тільки однопільний нарід, що живе одним державним життям, що не виставлений на всілякі можливі спроби денационалізації. Для українців, розділених і розбитих, цей час ще не наспів. Вислів цих думок зав перед усім

ком. Скрипник, що виголосив апаменту промову проти латинки. Вислів голосування відомий. За латинкою заявили тільки д-р Сімонович, Бузук і Пилипенко. Всім членів в ак. Евг. Тимченко на чолі відсунулося від голосування, а 49 членів конференції голосувало проти.

Коли введення латинки не найшло підстави в голосуванні, висунуто проект поновлення правопису Драгоманова, але його також відхилено. На вислід голосування в справі латинки і драгоманівки вплинув немало досвід, зроблений на галицькій землі. Не прийнялася тут латинка, пропагована Ос. Лозинським, Софронієм Витвицьким, Плятоном Костецьким, гр. Голузовським і ін. Без впливу і знання були видання латинкою для практичних цілей Драгоманова і о. Джулієвського. Не утримався правопис Драгоманова, якого останки затримано тільки у збірниках пісень, виданих Науков. Тов. ім. Шевченка, хоча і тут виявилось в практиці, що цей правопис не віддавав точно проансів мови і до цього треба було ужити деяких нових знаків.

В ім'я правди треба зазначити, що внесок на введення нових букв замість *oa* і *oj* виявився тоді, коли ком. нар. освіти Скрипник не вів хвилює проводу. Однак при кінці конференції анульовано цю ухвалу, а саму справу рішено віддати під розвагу широким кругам громадянства. Замітне, що графіки, яких покликало до помочі, не вилучили нічого путнього, а всі проекти нових букв з боку членів конференції не витримували критики.

Апостроф на конференції відкинуто. Ми, галицькі українці, не відчуваємо ніякої потреби апострофа. Акад. Кримський вважав усунення апострофа зневагою духа мови Здається, що правда буде по середині та що апостроф у дуже сильному обмеженні найде примінення, тим більше, що на Україні ведеться українізація чужинців і українізатори мали би велику мороку, якби апостроф усунуто. Не треба забувати, що правопис має і буде мати завжди практичне значіння, з яким треба зчислитися.

Дуже живу дискусію викликала справа правопису чужих слів, власних імен і географічних назв. Російські прізвища рішено писати так як їх вимовляється. Так само вирішено з прізвищами англійців, французів, німців та інших народів. Окінчення польських прізвищ рішено українізувати: Бобжинський, а не Бобжиньскі. Переходжено описати розділ за розділом з винятком тих, до яких не зголошено ніяких поправок.

Заінтересування правописом поза конференцією в підготовчій фазі було дуже велике. Наспіло перед конференцією поперх 60 проектів будить колективних, будить від окремих осіб. Із західно-українських земель прислано таких проектів 37, а число їх серед конференції росло. Між іншим прийшли замітки від д-ра Івана Панкевича з Ужгорода.

В часі конференції висловлено стільки інтересних поглядів і філологічних помічень, що сливе з кожного засідання виходив я з великим вдоволенням. Побія учених філологів брали участь в конференції письменники, редактори, педагоги. Не знаю, чи Ст. Сірополько передав вірно в „Ділі“ (ч. 162) звід д-ра Сімоновича про „Правописну конференцію“, але я мусів би спростувати висказ, що „хід праці конференції гальмували довгі в нерічеві виступи деякого з неспеціалістів в таких питаннях, в яких вони мало знавалися“. Так воно в дійсності не було і тим „неспеціалістам“ зроблено незвичайну прикиду. Я вслухувався з великою приємністю в промови Волового, Чернявсь-

кого, Мусія та інших численних промовців, що з великим пошануванням відносилися до праці мови. Її мелодійності, а більш, як до хто з філологів. Зрештою у такому численному зібранні, як правописна конференція, були різні люди, а різніми вдачами, темпераментами і поглядами, однак, на загаль беручи, всі вони держали прапор дискусії на певній, незвичайно милій для поваги справі висоті.

Не знаю також, чи міг д-р Сімонович сказати другого дня конференції (тоді дискутовано над латинкою), „що не варт було привідати на конференцію“. Вона-ж подала нагоду до широкої виміни думок на правописні теми людям, що з різних земель України прибули до Харкова. Окрім того конференція була могутнім викладником культурного і духового єднання розможлого кордонами українського народу. Вдарено у дзвін цього єднання в промоват ком. Скрипника та інших промовців так широким, так звучно і сильно, що хочби для тих хвилю високого духового підйому варто було прийхати на конференцію!

Завважу, що на останнє засідання конференції прибув із Закарпаття посол чесько-словацького союзу Мондок, давніше русофіл, тепер комуніст, що прилучився у своїй промові до цього хору духового і культурного єднання, за що йому подякувано сердечними оплесками.

(Далі буде.) Кирило Студинський

Радянська Україна

Могилу Шевченка. — Конкурс на пам'ятник Т. Шевченка на могили.

У Харківських „Вістях“ з дня 21. ц. м. наводимо таку інформацію: „За постановою колегії Наркомосів від 16. липня утворено Комітет Державного Заповідника „Могилу Т. Шевченка“. На останньому засіданні комітет вибрав для біжучої роботи тимчасову президію в складі: Скрипника, Шліхтера, Озерського, акад. Багалія, Пилипенка, Любченка та Дубровського. В Києві ухвалено організувати місцеву філію комітету під головуванням Любченка. Крім того вирішено звернутися до Наркомосу з проханням організувати при Наркомосі комісію Комітету для розроблення проекту меліорації території Заповідника. Заступник Наркома земельних справ Федотів повідомив, що Наркомос візьме участь у порадкуванні заповідника своїми силами і своїми коштами.

На цьому ж засіданні ухвалив Комітет оголосити конкурс на виготовлення пам'ятника Т. Шевченкові на могилі біля Канева. Загальна сума вартості пам'ятника не повинна перевищувати 30.000 карб. Найкращі проекти будуть нагороджені. Встановлено три премії: одну в розмірі 3.000 карб., а дві по 1000 карб. Крім того Наркомос візьме участь в нагородженні проектів усі найкращі за суму по 200—300 карб. Решту коштів, що остануть по видахтах на конкурс рішено зжити на упорядкування могил Шевченка. 5000 карб. анується на меліоративні роботи, 5000 на будову літнього бару для екскурсантів і 3000 карб. на придбання барки для влаштування літнього проплаву при Державному Заповіднику“.

За океаном.

Новий український часопис.

Небавком стане виходити другий в тиждень новий український часопис у Злучених Державах під редакцією о. Е. Теодоровича. Буде це орган еп. Богачевського у Філадельфії, який не вдовольняється, як видно, суто католицьким часописом „Америка“, що є органом католицького заповомового товариства „Провідина“ і виходить тричі в тиждень під редакцією бувшого редактора київської „Особи“ з Володимиром

лишити це на пікіше, а нині обоможимося до кількох уват про ділове середнє шкільнство і про дуже наглядні користи його для наших дічат. При чому матимемо на увазі тільки ті школи, при яких є інтернати.

Такі школи-інтернати є тут державні або „вільні“ „вільними“ зовуться тут заведення, удержувані католицькими конгрегаціями (під покрешкою шкіл приватних). Програма навчання в одних і других та сама: ціллі навчання є довести учениць до іспиту „бачатварату“, віднадає наші „матурі“, але не теперішній, „аредормованій, а релігійній, перадарформованій, себто з вимогами строгими, навіть строгішими, і то значно, від наших козпінних, перадарформованих матур. З того, що знає з досвіду (мій син перебував свої середні студії по чераї трохи не в усіх державах середної і західної Європи), виводжу висновок, що теперішня французька середня школа належить до найсолідніших шкіл у світі і дає ученикам наукове підготування безумовно вище і глибше ніж напр. польська або австрійська середня школа.

Різниця між державними і „вільними“ школами є в тому, що перші суверенні від других з вимогах науки, а менше журяться вихованням (моральним, релігійним, товаришським); другі натомість махуть віддачу широку й справедливу славу в світі якраз своїми заколами і досвідом над моральною й товариською формацією дитини. Реномована в нас перед війною пімешля школа у Вайсвассер була наслідуюнням французького типу дівочих шкіл-інтернатів, якому немає пари в світі.

Видатки (оплати за науку й інтернат) розмірно помірковані, особливо при теперішній слабості французького франка. Пересічно треба числити за все коло 300 франків місячно, себто яких 100 золотих польської валюти.

III.

Які користи, моральні в практичній може вніести українці зі своїх студій у французькій школі?

Над моральними вартостями не можемо тут довше задержуватися; прагаємо тільки (що ми мали нагоду вже чимало разів пригадувати) що французька духовна культура нині перша в світі, або — як хочете — одна з найкращих. Вже цього булоби доволі, щоб покласти ковші тому абсолютному незнанню французького духа, яке накупала наших Галичаних наша довга залежність від Відня.

Практичні користи — ще наглядні. Можна сказати, що кожде закладно-українське місто а містечко потребує як не кількох, то боляд одної учительки французької мови, справді кваліфікованої, та що учительок таких у нас майже зовсім нема. Це значить, що треба нам боляд двох або трьох соток добрих учительок французької мови, які серед даних обставин легше знайдуть заняття і хліб ніж учительки прим. німецької мови, яких востані є в нас трохи, правда і цих не забагато.

Кожда гімназія, кожда школа виділює потребує французької учительки. А це більше треба приватних учительок французької мови. Її родини, котрі перші рішаються вислати своїх дітей, заповняють їм пенсій хліб. Во справжню учителькою французької мови не можна статися на підставі „студії“ у Львові чи Перемишлі. Не що інше, як тільки середня школа, перебуваючи у Франції, може дати потрібну учительку кваліфікацію, себто зегідність і справність вислову, свободу в письмі. Не заступить цього ніяка „гувернантка“, хочби вона була і „а Париза“. Зрештою ці галицькі „гувернантки“ переважно навіть не а Париза, а в якоїсь провінції з неможливою французькою мовою, та вони з професії мало коли справдішні освічені учительки, а часто адекласовані кухарки, служкині, або й щось гірше, і навчають чужі діти того, чого самі гаразд не знають.

В. Левицький.

— Живимо в Гарині. Чорного
Хреста подіє таку статистику
Хреста подіє таку статистику
Хреста подіє таку статистику

І. жовтня 1926 р. в Африці 17; в півн. Америці 37, в півн. Америці 11, в півд. Америці 13, в Азії 46, в Європі 125, на Океанії 20, 3 жовтня 34 землетрусів, 2 вулканічних вибухів, 97 пожеж, 74 бурі та урагани, 9 посух, 19 пожеж, 9 голодних загибелей, 3 землетруси, 16 нападів сарани. За останній рік усі ці нещастя зросли боляче у тричі!

— Світлова енциклопедія. Географія тварин, що в Палестині вибух не вулканів, а підземних газів. — Емір Трансформанії Абд. бекіт приймає триохідний піст на знак жалоби з приводу землетрусу. Хто не буде пошитою може дістати кару аж 6 місяців. — Слєдство в справі комуністичних заворушень в Ніагарадських Індіях установе, що в Семарангі знаходився центр большевистичної агентури. — Село на рідинським кордоні Негорелов буде зватися у честь Войкова. — Войково. — У Женеві почався сесія міжнародної комісії щодо проблем інтелектуальної співпраці: у комісії працюють Айн. Штайн, Пендзев, Кюрі та інші. — Річчоті арбітражі, який проживає на Гаванні, заявив, що старатиметься за дозволу прихити до Фінляндії для акцій своїх справ. — У Нью-Йорку почали друкувати збірку статей Вілльгельма. — Оригінальний страйк проголошено в Нью-Йорку: 15.000 власників поштових ринків не вживати газу, щоб добитися зняття цін.

Поможіть даяти дїм-захист для українських письменників і журналістів у Явній. Засвідчим ділом арозуміння важкої культурної праці і виявляємо свою вдячність українським робітникам пера!

Жертви слати на адресу: Львів, Підвалі 7, Земельний Банк Гіпотечний, книжечка ч. 1141.

Дописи.

ПРОГОВИЧЧИНА. (Відвадні вісти про виборчі виследи в повіті. — Хто заслужився для нашої держави). Далі виследи про виследи громадських виборів не менше відвадні, як дотеперішні. Всюди українські селяни взяли масову участь у голосуванні. Голосувало поресічно 80—85 проц., а декуди й 90 проц. виборців, коли по містах відсоток голосуючих польських і жидівських виборців був дуже незначний, напр. у Львові в IV. колі виносів не цілих 25 проц., у III. колі 32 проц. усіх виборців. По дотеперішнім виследи по всіх наших селах (в одному виборі) перейшли до національних виборчих комітетів. — У Волехівцях на 809 українців узало участь у голосуванні 590 людей. Проти нашого виборчого комітету, аргументованого місцевим парохом о. Шевиком, якого праці завдячити треба щораз гарніший розвиток села, виступили сімдесятісильні комуністичні хули, які здедалися з кількісними селянами, та всі їх зусилля були даремні, бо їх ліста не збрала навіть 5 проц. усіх голосів. — Повсюди побідою покінчилися виборча акція у Вороблєвцях, у яких проявив досі дольський комісар. Там вибрано 29 українців і 3 євреїв, принятих добровільно нашим комітетом на його лісту. Успіх той тим відвадніший, що тамешні селяни, крім допомоги Повітового Народного Комітету, не мали на місці ніякої помічі, а проти них стояв зі своїми поплечниками дідач граф Тарновський. Організаторами виборчої акції були Осип Салоний, Панько Спичин, Кисин та брати Припінки. — В Губичах, багаті своїми нафтовими теренами громаді, одолений між Доброгославом і Бориславом, наслідком інтенсивної праці Повітового Народного Комітету і місцевої виборчої організації добуто всі 20 місць у III. і IV. колі; в II. і I. колі ж ні виборці були в меншості і всі місця одержали там поляки. В Губичах, у яких ще за австрійських часів правила беззастановно комісарів і в яких ніколи не було ні одної спільної своєї людини в громадській управі, такий вислід виборів треба уважати успіхом. Освітна праця проф. Григорійчука і п. Е. Кузана принесла свої плоди. — В Деремби, різномісній громаді, яка мала також велике майно в нафтових теренах і його переважно втратила за часів комісарського правління, вибрано на 16 радних 15 українців, переважно молодих та ділових господарів і і жидів. — В Довгіві коло Медички на 24 радних вишло 18 кандидатів української національної лісти. — В Лішків, недавній москвофільській твердині, всі 24 місця в раді побули кандидати українського виборчого комітету. — В Ріпчині вибрано 18 кандидатів національної лісти і 6 євреїв. — В Онуарах наслідком ворожого агітації волека — управителя скарбівської фундації вишло кілька голосами Зіслівської 15 селян і хули і лише трох наших. Помічати треба, що Онуари село давно зовсім, а тепер ще в більшості москвофільське і що всі москвофіли тепер як селяни голосували на свою лісту. Проти виборів внесено протест. — У Літвіні пройшли всі 32 радні наші. — В Поледах, громаді положений в нафтових басейні, увійшло до ради 21 кандидатів нашої лісти, 2 євреїв, 1 жид. — В Стебнику, в якому є польські селяни наслідком того велика скількість поль-

ських робітників, урядовців і жидівських купців, вибрано лояльну національну організацію 40 місцевих парохів о. Мекеліти на 40 радних 20 українців. Про повний успіх виборчої акції в Доброгославі і в Онуарах ми вже повідомляли; в першій громаді приписати його треба головно діяльності о. Хтє та Івана Галасинька, в другій праці о. Моравського і агутованих довкола нього селян під проводом Івана Дубика.

ТЕРНОПІЛЬ. (Міські вибори. — Мова фотія). В ч. 160 „Діла“ з 22. липня 1927 з'явився величезний допис про громадські вибори в Тернополі, котрий в тенденційний спосіб старається представити перебіг виборчої акції і виследи виборів. На дійсний стан справ тернопільських виборів в представляється ось як: По розписанні виборів до міської ради в Тернополі місцева управа Українського Нац. Дем. Об'єднання скликала на день 15-го травня п. р. великі збори українських виборців, на котрих після реферату д-ра Степана Барана порішено створити виборчий комітет з тим, що ініціативу до цього має дати місцева управа УНДО. Так і сталося і вибрано український виборчий комітет з 35 членів, в тім всьому кількох інтелігентів, а близько 30 міщан і міщанок, адебітських людей, що не брали ніякої участі в громадському житті і зовсім не надавалися на членів такого комітету. Це була одна помилка — а друга, що кандидатів до міської ради мали призначувати збори загально виборців. Комітет відбув кілька засідань і вибрав ексекутиву, що мала вести переговори з виборчими комітетами інших національностей і вийти самею виборчою технікою. Ексекутива українського виборчого комітету відбула довгий ряд засідань, часто кількагодинних, з ексекутивами інших двох комітетів і дня 6. липня п. р. заключила письмений виборчий договір, силою котрого поляки мали одержати 19 радних і 10 заступників, жиди також 19 радних і 9 заступників, а українці 10 радних і 5 заступників, при чім в управі міста поляки мали мати місце бурмістра і одного асесора, жиди місце віцебурмістра і одного асесора, а українці місце першого — себто урядуючого — асесора і делегата, якого місто висилає до повітової ради шкільної. Накінцє всі три комітети виборів узали свою компетенцію до виключного заступства до репрезентованої ними нації в тій цілі, щоб залобити творення попутних комітетів і видлягання самозаказних кандидатур. Повним договором українці міста Тернополя вперше одержали відповідне заступництво в міській раді і вплив на міську господарку, чого до війни у такій мірі не було.

Український виборчий комітет скликав дуже численні збори виборців на день 7. липня п. р., на яких проводились пп. Остап Постригач і Іларій Брикович. У зборах взяли участь найповажніші громадяни і громадянки. Ніхто на зборах не допускався ніякого насильства і обидою є, що автор згаданого на вступі допису подає, що на ті збори постигано масу асєських невіборців і виборців, які при допомозі півного вереску і терору намагалися переперти свої кандидатури. Неправдою є, що тоді побивалися найбільше ті з жінки, що довели до розколу в „Союзі Українок“, бо якраз річ малає навпаки. Збори по довгих нарадах величезною більшістю голосів рішили постановити кандидатами в IV. виборчого кола пп.: адвоката д-ра Степана Барана, канд. адв. Остапа Постригача, столяра і різбара Павла Качмарчука і робітника Теодора Волиця. З III. виб. кола пп.: проф. гімн. Іларія Бриковича, будівничого і власника реальної та голови Міщанського Братства Андрія Фалендиша, купця Ксаверія Гриницу і хазаробі Іларію Кордубу та Степана Кучерського, якіні з I. кола о. Володи. мира Громницького і тих кандидатів подано до відомо Об'єднаному Виборчому Комітетові як українських кандидатів бляковичів. Кандидатури д-ра Степана Барани і п-ні Антоніни Конрадової перепали, бо за ними з'явилися тільки незначна скількість голосів і тут саме причина дальших сумних подій.

Перепали, що більшість місць в громадській репрезентації бажали забезпечити одній фамілії, не дали за виграну. На разі ходило про переформування за всяку ціну п. Конрадової. Ролі цієї підняв п. І. Брикович і дня 8. липня п. р. звернувся до кількох кандидатів міщан, зокрема до п. Гриници і мабуть до п. Кучерського, щоб зреагировали в користь п. Конрадової. Від них одержав відмову відповідь і ввечер 8. липня п. р. о. Володи. і віддав її до друку з тим, що безпроблемно ще того самого вечора маєтись подати четвертого українського кандидата на місце п. Качмарчука — за ініціативою п. І. Бриковича три члени ексекутив виб. комітету: п. І. Брикович, п. Остап Постригач і о. Вол. Громницький удалися до п. Качмарчука і просили його, щоб він в ім'я українських національних інтересів зреагировував зі своєї кандидатури в користь жінки, не кажучи зовсім, в користь котрої. П. Качмарчук, котрий щойно вернувся до Тернополя по кількох днях несприятливості і на зборах 7. липня зовсім не був, справді зреагировував, а тоді ексекутива (три згадані і д-р Баран) поставили на домагання п. І. Бриковича п. Конрадової і п. Постригача подати її ім'я до друку яко українську кандидатуру в

IV. колі, котре вибирало 10. липня п. р. П. Качмарчук в пів години пізніше прийшовши на місто, довідався, що замість нього буде кандидатом п. Конрадова, публічно запротестував проти її кандидатури, повідомив про це п. Постригача і д-ра Барана і вони ще того самого дня в 10. год. ввечері удалися оба до п. І. Бриковича, щоб згодитися на відмову п. Конрадової і вставлення п. Качмарчука. Цьому спротивились п. І. Брикович, а що з о. В. Громницьким з причини пізної пори не можна було порозумітися, остала за бляковичів ліста п. Конрадова. Другого дня (9. 7.) рано п. Качмарчук афішав повідомити, що не зреагировував в користь п. Конрадової і заявив, що кандидатів бляковичів картки були вже роздані і тому п. Качмарчук видав нові картки — зрештою оставляючи бляків — зі своїм іменем замість п. Конрадової, зібрав на себе 10/7 около 80 прп. українських голосів і частину жидівських в числі понад 1.600, коли п. Конрадова одержала около 2300 на всіх голосуючих около 5.000.

Гурток недоволених фаміліянтів не дав за виграну і програвши справу на зборах 7. липня п. р., скликав на 12. липня нові довірочні збори, котрі не відбулися, бо більшість міщан не хотіла допустити до кирилі і запропащення українських мандатів. Не були це нікі громадяни, які запиті хулігани, як названо їх у дописі, але якраз найбільше активні і свідомі міщанські елементи, що в інтересі українського міщанства бажали мати у міській раді свого заслуженого провідника і голову Міщанського Братства п. Андрія Фалендиша, проти котрого звертається зва на заздрість і ненависть одної фамілії і гуртка радикалів-соціалістів. Спілка недоволених фаміліянтів — гурток радикалів під проводом п. Чумака-Єлєсєєва 13/7 скликала таємну нараду жімкі міщанок і міщан, а не маючи виглядів переперти при виборах свого кандидата д-ра Ст. Бриковича, рішили видлягнути проти п. Фалендиша чоловіка навіть на ґрунті тернопільському без якихнебудь заслуг і майже несприятливо в українському громадському житті. Тою особою став міщанський судья п. Віктор Цебровський, людина особисто порядна, але дуже блякова, що боїться власної тілі і в тернопільським міщанством не мала і не має нічого спільного. Рахунок був такий, що п. Цебровський як великий прихильник і покровитель жидів (а не наших міщан або селян) одержить жидівські голоси і покажуть п. Фалендиша, проти котрого спрямували свій наступ фаміліянти і радикали.

П. В. Цебровський прийняв кандидатуру з рук фамілії і гуртка радикалів та став їх жертвеним козлом. Побіг він до жидів задоволи, що стояли поза бляком і вони взяли його на свою лісту III. кола, котре виставляла проти бляків виборча спілка Шокаль-Готфрід. Фамілія видала відмову за п. Цебровським, а проти п. Фалендиша, в якій напали на нього в пекунтурний спосіб та розвотали агітацію в Галі великих. Вислід був той, що дня 17. 7. п. Цебровський одержав около 200 українських голосів на около 600 голосуючих, трохи польських, а понад 1000 жидівських, при чім сам Штекель дав йому около 500 голосів і 1400 голосами вияшов радним, поваливши п. Фалендиша, що одержав тисяч кількадесятіс голосів. Проти кирилі і розвору на переддень виборів виступила прихильно афішав ексекутива українського виборчого комітету і повітова Управа УНДО, маючи на увазі, що п. Цебров. на є кандидатом Укр. Виборч. Комітету ані кандидатом українського міщанства, а крім цього особисто звертала увагу п. Цебров. на невідповідність його поведінки. Не помогло ніщо. П. Цебровський гуртком інтригантів, не зважаючи на в горічці підготував собі виборців і хоч не був членом виборчої комісії — то ммо цього цілу ніч просидів при скрутіній Заомилі від громадської і партійної солідарності і вистроїв проти себе загаль наших міщан. А в раді не проявив жадно ніякої діяльності, ні ініціативи.

Український Виборчий Комітет остав до кінця (на зв. членів виступило троєх — пп. І. Брикович, Гусаківський і Конрадова) і черпа свою ексекутиву повна виборчу акцію так, що українці алобули відповідне своєю числу представництво в міській раді. Вибрано всіх бляковичів кандидатів а імено в 4. колі: 1) д-ра Ст. Барана, 2) п. Остапа Постригача, 3) п. Антоніну Конрадову і 4) п. Теодора Волиця; а III. кола: 5) п. Іларія Бриковича, 6) п. Ксаверія Гриницу, 7) п. Іларію Кордубу, 8) п. Степана Кучерського, а в I. колі 9) о. Володи. Громницького. Окремо поза бляком виступив п. Цебровський замість п. Фалендиша, котрого присутність в раді була безумовно коначною як фактової і досвідченої будівничого і чоловіка впливового.

Спільно про тернопільські вибори. Розказано про них ширше і подрібніше та повільно об'єктивно, щоб відперти заміти наведеного на вступі допису. н. н.

† Посмертні згадки.

Олеся Якимчук, студент богослов'я у Львові помер дня 20. липня п. р. в 27-ім році життя в домі своїх родичів в Губичах великим біля Тернополя. Покійний один з найдейніших питомців львівської духов-

ної семінарії після скінчення богословських наук бажав шире співпрацювати як священик і народний робітник, інтересувався жидівськими українськими народними справами. Та не домігся йому здійснити своїх мрій. Узяв передчасно жертвою носного вихотіття. В р. 1917 у вісімнадцятому році життя вкляв покійного по VI. кл. гімн. до австрійського війська на Італійський фронт, звідки по розпаді Австро-Угорщини перемістився в Італійський полон. Важка для молодого організму фронтова служба і полт військова неволя підкосили його здоров'я. Набавився там чахотки, яка без огляду на лікарські зусилля положила кінець його молодому життю. Відійшов з радя живучих, оставляючи ширій жалі у всіх, що його знали і цинили до гарні примети його характеру. В. І. П.

Ширіть наш часопис!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

8 ЗОЛ. коштує годинник анкер швейцарський у Мандля, вул. Коперника 14. 1738 12-1

КООПЕРАТИВА „РІДНА ШКОЛА“ у Львові потребує управителя до провадження паперового відділу. Зголошення враз з поданням curriculum vitae слати на руки Т. Мартинця, Львів, Підвалі 7, Земельний Банк. 121 2-2

БІЖУТЕРІЮ, ЗОЛОТІ І СРІБНІ ВИРОБ. БІ продає за готівку і на рати ві десятих лт в п'лім краю звісна фірма Іван Зельтнрайх, Льв., Маріївська п. 3. Купую брилянти, золото, срібло, плачу найвищі ціни. 3а) 7-1

СКЛЕП корінний, в добрім місці, на дуже догідних умовах, зараз до продажу. Більші інформації дасть фірма „Ек“ — Коломия, вул. Костюшка. 116 3-1

ПОШУКУЄТЬСЯ старшої жінки, котра займатиметься кухонним і домашнім господарством. Зголошення з умовинами слати: Любов Курчабова, жєна священника, село Чорний Острів, пошта Борки. 123 2-1

ПОШУКУЮ якогонебудь заняття як інструктор. Ласкаві зголошення Адам „Діла“ під „Калина“. 131 1-1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ДЕНТИСТ

Б. ЛЬОКЕР в Станіславові вул. Собієвського 14.

Спеціальність: білі корони, штучні зуби без піднебіння, містки без корон і білезні зубів. — Приступити ціни — догідні умови. 15 19-1

Український Національний Музей-Архів при Українському Інституті Громадянства в Празі.

купую: 1) Українські, російські і польські газети, які виходили на теренах України за 1917—1920 рр., в першу чергу: „Народня Воля“, „Нова Рада“, „Трудова Республика“, „Славка“, „Українська Славка“, „Новина“, „Слово“, „Україна“ і інші. Річні документи про взаємовідносини української влади з инш. урядами і громадськими організаціями. 3) Плани походів української армії і окремих її частин, накази по військових частинах та інші матеріали, що стосуються до історії української війська. Адреса Музею-Архиву: Прага III, ul. Sefkova 4/III, Чехословаччина. 127 22-

Байцуйте насіння Успулюном

360

сухою байцю Успулюном

НОСІФ КАРРАХ
Львів, Касцюшки 18.